

РЕЗОЛЮЦІЯ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
«МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ, ЕКОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ
НАСЛІДКИ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ»
від 25 квітня 2025 року, на платформі ZOOM, 10:00 – 18:00

26 квітня виповнюється 39-і роковини від дня Чорнобильської катастрофи, з нагоди чого і відбулася науково-практична конференція з міжнародною участю. До цього заходу в якості співorganizаторів долучилися: Національна академія педагогічних наук України; Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України; ДУ «Національний науковий центр радіаційної медицини, гематології та онкології НАМН України»; ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин імені В.П. Комісаренка НАМН України»; ДУ «Інститут медицини праці імені Ю. І. Кундієва НАМН України»; ДУ «Інститут неврології, психіатрії та наркології імені П.В. Волошина НАМН України»; ДНП «Науково-практичний медичний реабілітаційно-діагностичний центр Міністерства охорони здоров'я України»; ВГОІ «Союз Чорнобиль України»; Польський кампус Київського медичного університету (м. Бидгощ, Польща); Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України; ГО «Всеукраїнська професійна психіатрична ліга»; ГО «Міжнародна академія освіти і науки»; ГО «Національна спілка освітян України»; ГО «Асоціація психотерапевтів і психоаналітиків України»; ВГО «Українська асоціація лікарів-психологів».

Справді, минуть віки, а трагедія, що відбулася в Чорнобилі 26 квітня 1986 року о першій годині 23 хвилини і 47 секунд ночі, буде не лише предметом гострих дискусій небайдужих до природи і всього світу людей, а й об'єктом досліджень науковців, соціологів, екологів, економістів, медиків, політиків тощо.

Аварія на Чорнобильській АЕС 26 квітня 1986 року вважається однією з найбільших екологічних антропогенних катастроф в історії людства, унаслідок якої постраждали 3 259 761 громадянин України та 2 293 населених пункти. У

результаті цієї катастрофи був повністю зруйнований четвертий реактор енергоблоку Чорнобильської АЕС, де містилося 192 тонни ядерного палива, а вся накопичена радіоактивність опинилась в навколишньому середовищі. Значного скорочення цих викидів було досягнуто лише 10 травня 1986 року, після того, як реактор покрили матеріалами, скинутими з вертольотів, і він був практично повністю зупинений після будівництва «Об'єкта «Укриття» (саркофага).

За оцінками фахівців, 350 000 робітників або учасників ліквідації наслідків аварії (далі – УЛНА) із числа військових, персоналу електростанцій, місцевої поліції та пожежних служб були залучені до локалізації та прибирання радіоактивних уламків впродовж 1986-1987 років. Близько 240 000 УЛНА отримали найвищі та середні дози радіації під час проведення основних заходів з мінімізації наслідків у 30-кілометровій зоні навколо реактора в 1986-1987 роках. Пізніше, до 1991 року, кількість зареєстрованих ліквідаторів зросла до 600 000 осіб, хоча лише невелика частина з них зазнала впливу високого рівня радіації.

Найважливішими непухлинними ефектами через 39 років після аварії є:

- підвищення рівня захворюваності та смертності у УЛНА від серцево-судинних захворювань;
- висока частота цереброваскулярних захворювань та когнітивних порушень у УЛНА;
- підвищення частоти радіаційних катаракт та судинної патології ока;
- підвищення захворюваності на непухлинні захворювання щитоподібної залози;
- порушення психічного здоров'я у дітей, які були опромінені in utero;
- населення територій України, що зазнали більшого забруднення та відповідно мали більш високі середньообласні дози опромінення щитоподібної залози (більше 35 мЗв) у порівнянні із показниками решти областей (менше 35 мЗв).

За перші п'ять років після аварії жителі найбільш постраждалих районів радіаційно забруднених територій отримали, в середньому, 58% дози за весь післяаварійний період. За перші 15 років після аварії було накопичено близько

80% цієї дози. Загальна ефективна доза, накопичена у 2000-2024 роках, не перевищує 20% від дози за період 1986-2020 років.

24 лютого 2022 року російське повномасштабне вторгнення призвело до трагічних подій та найскладнішого періоду з часів проголошення української незалежності. Внаслідок цієї жорстокої збройної агресії прийшло чітке усвідомлення того, що свобода та незалежність є найвищими цінностями, за які варто боротися. Чорнобильська та Запорізька атомні електростанції в руках агресора є у сукупності зі стратегічною та тактичною ядерною зброєю елементами ядерного шантажу не тільки українського народу, але і всього світу. Слід зазначити, що Чорнобильський ядерний реактор проявляє себе і у сьогоденних обставинах. Як відомо, російський агресор у 2022 році, окупувавши ЧАЕС, деякий час утримував її, поки не отримав високу радіаційну дозу і змушений був покинути, а 14 лютого цього року РФ атакувала дроном із фугасною бойовою частиною укриття цієї АЕС, пошкодивши покрівлю саркофага четвертого енергоблоку. Під загрозою нині є і Запорізька АЕС, яку захопили окупанти.

Предмети дискусій:

- медичні та радіологічні наслідки аварії на Чорнобильській атомній електростанції;
- проблеми оцінки опромінення цивільного населення та персоналу у разі радіаційної аварії, застосування стратегічної та/або тактичної ядерної зброї;
- вплив бойових дій та інших негативних чинників російської агресії на радіаційну безпеку цивільного населення та безпеку, експлуатацію радіаційно-небезпечних об'єктів в умовах воєнного стану;
- проблеми сучасної радіобіології;
- подолання наслідків радіаційного забруднення в агросфері України;
- оптимізація харчування населення, яке проживає в регіонах, потерпілих унаслідок аварії на ЧАЕС;
- питання захисту прав учасників ліквідації аварії на ЧАЕС та потерпілого населення України.

Заслухавши та обговоривши доповіді учасників науково-практичної онлайн-конференції з міжнародною участю слід зазначати, що органами державної влади, міністерствами та відомствами вживаються заходи запобігання і недопущення повторення атомної трагедії, особливо коли ворог в умовах російсько-української війни зазіхає не лише на свободу українського народу та державність, але і погрожує атомними катаклізмами всьому Світу.

Президент ГО «НАН ВО України» та перший віцепрезидент з аналітичної і видавничої діяльності Академії внесли пропозицію за підсумками проведення онлайн-конференції опублікувати її матеріали в електронному збірнику та міжнародній колективній монографії.

За результатами обговорення вказаних вище питань учасники заходу ухвалили:

- посилити увагу відповідних органів щодо вивчення здобувачами у ЗВО питань радіаційної, хімічної, біологічної та ядерної загрози, надання домедичної та першої медичної допомоги постраждалим;
- підвищити обізнаність населення України щодо можливості застосування з боку агресора біологічної, хімічної, ядерної зброї;
- ширше впроваджувати на атомних електростанціях України дистанційно керовані мобільні роботи і робототехнічні системи для спостереження (моніторингу) стану реакторів і швидкого відновлення їх працездатності при нестандартних ситуаціях, особливо в умовах воєнних дій;
- продовжити науково обґрунтоване удосконалення системи медико-санітарного забезпечення і соціального захисту населення, яке постраждало в результаті Чорнобильської аварії, приділяючи особливу увагу контингентам пріоритетного медичного спостереження. Ефективний медичний захист постраждалих на майбутні роки і десятиліття потребує відновлення і конкретного наповнення Загальнодержавної програми подолання наслідків Чорнобильської катастрофи та Державної бюджетної програми за цим напрямком;

- провести оновлену загальнодозиметричну паспортизацію населених пунктів, з метою корекції протирадіаційних заходів на різних територіях;

- вважати пріоритетними напрямками наукових досліджень національну і екологічну безпеку (зокрема, захист атомних електростанцій від російського агресора), охорону здоров'я, агропромисловий сектор, кораблебудування, ІТ-технології, біотехнології та розробки щодо протидії впливу хімічної і біологічної зброї; розробці оновленого національного законодавства з питань подолання наслідків цієї катастрофи, захисту ліквідаторів і потерпілих;

– посилити практику обговорення з громадськими організаціями проєктів законодавчих і нормативно-правових актів з питань захисту постраждалих внаслідок аварії на ЧАЕС;

– ініціювати внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» в частині відновлення окремої бюджетної програми «Соціальний захист громадян, постраждалих від наслідків Чорнобильської катастрофи»;

- звернути увагу відповідних органів державної влади на необхідності удосконалення чорнобильського законодавства шляхом усунення протиріч та розробки Кодексу подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, а також суб'єктам права законодавчої ініціативи при підготовці відповідних проєктів нормативно-правових актів опиратися на результати наукових досліджень і рекомендації вітчизняної науки у сфері медицини та радіології;

– акцентувати увагу на необхідності реалізації комплексу заходів з відновлення права громадян, потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи, на кваліфіковану безоплатну медичну допомогу у повній відповідності до вимог Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;

- сприяти впровадженню державної програми із профілактики онкологічних захворювань та покращенню результатів їх лікування для запобігання онкологічним захворюванням в опроміненого потерпілого населення та УЛНА

на ЧАЕС необхідно здійснювати науково обґрунтовані заходи, спрямовані на своєчасне виявлення і лікування передракової патології;

- щорічно, до Дня Чорнобильської трагедії; оприлюднювати прес-релізи про стан здоров'я учасників ліквідації аварії на ЧАЕС, постраждалих громадян і дітей Чорнобиля;

- ініціювання перед Кабінетом Міністрів України пропозиції щодо реалізації на державному рівні окремого плану заходів до 40-х роковин Чорнобильської катастрофи, зокрема проведення Міжнародного конгресу «Чорнобильська трагедія – сорок років потому»;

- продовжити здійснювати максимально можливу і ефективну освітньо-виховну, інформаційну та економічну політику в умовах військової агресії РФ, яка б забезпечувала потреби суспільства у патріотичному вихованні не лише молоді, а й дорослих громадян;

- реалізовувати рекомендації фахівцям щодо профілактики аліментарних та аліментарнозалежних захворювань, пов'язаних з дефіцитом есенціальних нутрієнтів, вітамінів та мінералів в продуктах харчування жителів України.

Також ВГОІ «Союз Чорнобиль України» пропонує:

- поетапне відновлення Чорнобильських бюджетних програм (санаторно-курортного лікування ліквідаторів першої категорії і дітей з інвалідністю внаслідок Чорнобильської катастрофи, для яких таке лікування є життєво необхідним; «Комплексне медико-санітарне забезпечення та лікування онкологічних захворювань із застосуванням високовартісних медичних технологій громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»;
- покращення фінансування Пенсійного фонду України з метою усунення дискримінації в пенсійному забезпеченні інвалідів з числа учасників ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС I категорії та поліпшення пенсійного забезпечення ліквідаторів II і III категорій;

- визначення механізмів і термінів виконання рішень Конституційного суду України, зокрема, №6-р від 2018 року і №1-р від 07.04.2021 року, спрямованих на відновлення порушених прав учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, їх соціальний захист та належне пенсійне забезпечення;

- відстоювання ініційованого ВГОІ "Союз Чорнобиль України" законопроекту про скасування причинного зв'язку смерті з Чорнобильською катастрофою як умови захисту членів родин УЛНА та можливість отримання права на пенсійне забезпечення їхніми рідними;

- участь у підготовці ініційованої ВГОІ "Союзом Чорнобиль України" Національної доповіді України до 40-их роковин Чорнобильської трагедії "Про підсумки подолання наслідків Чорнобильської катастрофи та основні завдання у цій сфері на 2026 – 2036 роки";

- налагодження плідної співпраці зі структурами Організації Об'єднаних Націй, іншими міжнародними організаціями, з метою залучення допомоги Україні для подальшого подолання наслідків Чорнобильської катастрофи.

**За дорученням учасників науково-практичної
онлайн-конференції**

Президент ГО «НАН ВО України»,

д-р мед.н., професор,

керівник медико-реабілітаційної бригади

МОЗ УРСР на ЧАЕС (1986-1987 рр.) та

ВО «Спецатом» (м. Прип'ять, 1988 р.)

і ВО «Комбінат» (м. Чорнобиль, 1988-1989 рр.)

Станіслав ТАБАЧНИКОВ

